

Berättelsen om Gotlands kommun och 10-punktprogrammet – beslutet som gett ett tryggare och trivsammare sommarvisby

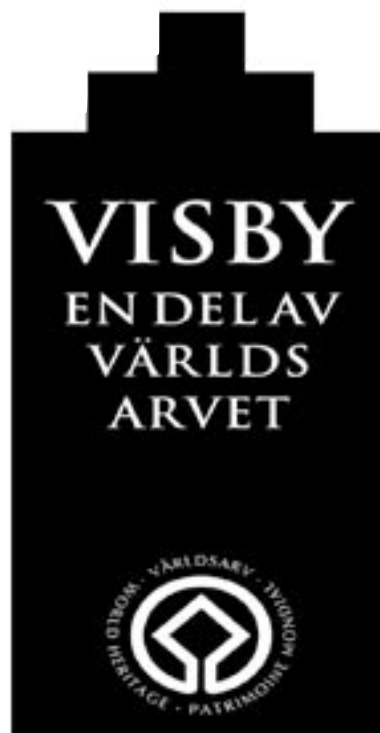
Säg Visby och många tänker idyll med rosor och ruiner. Men för den som besökte Visby sommaren 2003, kanske detta inte känns igen. Då handlade medietexterna om fylla, slagsmål och våldtäkt i världsarvstaden. Detta är berättelsen om hur en kommun aktivt tagit tag i problem som uppstår i turismens bakvatten.

För många är Gotland ett drömrsmål. En slumrande fridfull ö vintertid med 57 000 innevånare. Sommartid tar Sveriges största ö emot ungefär 700 000 besökare. Besökarna är i alla åldrar, men en stor grupp utgörs av unga vuxna och ungdomar. Besöksnäringen, som är en av de främsta näringarna på ön, har cirka 1,1 miljarder i omsättning per år (fast då är resan till Gotland inte medräknad).

Det här betyder i realiteten inte bara ökade inkomster för det gotländska näringslivet, utan också ett ökat tryck på de kommunala resurserna. I bakvattnet på semesterfirandet kommer också fler akuta sjukdomsfall, en viss ökad brottslighet, ett större hjälpbehov på gator och torg, mer sopor och skadegörelse. Det här är något som också fler sommarkommuner än Gotland upplever.

Det var en gång år 2003

Semester betyder också en ökad alkoholkonsumtion för många. Det här är något som påverkar det sommaridylliska Visby som har Sveriges högsta antal serveringstillstånd. Det finns cirka 190 krogar på Gotland under den hektiska sommarperioden. Sommaren 2003 blev kulmen på flera års påfrestande sommarstörningar. Både boende, arbetande och besökande i Visby fick allt svårare att sova på nätterna på grund av störningar från festande besökare. Folk som var ute på stan möttes av oroväckande mycket fylleri, skadegörelse och höga ljudnivåer från nöjesetablissemangen. Ett stort antal

Hansestaden Visby finns med på UNESCO:s världsarvslista

Picknick nära havet i Visby

omyndiga ungdomar utan föräldrar reste till Gotland för att feta och ha kul. Världsarvsstaden förvandlades till allmän festplats och polis och sociala myndigheter fick jobba för högtryck.

Naturligtvis fick sommarsituationen stort genomslag i massmedia. Rosornas och ruinernas stad hade förvandlats till Rusens och urinens stad i medietexterna. Och vem vill resa till, bo eller etablera sig där? Här var både kommunledning, politiker, näringsliv, rederi, intresseorganisationer och bofasta överens. Något måste göras och det nu. Detta är upprinnelsen till Gotlands kommuns 10-punktsprogram och informationskampanjen "Varannan vatten".

10-punktprogrammet växer fram

10-punktsprogrammet är ett åtgärds paket som togs fram för att öka trivselen och tryggheten på gator och torg i Visby, både för besökande och innevånare. Nyckeln till att skapa ett lugnare Visby har varit att sätta alkoholkonsumtionen i fokus och skapa ett bredare samarbete mellan kommun, myndigheter, länsstyrelse, polis och näringsidkare. Gotlands kommun har skärpt ramarna för bland annat öppethållande, ljudnivåer och utskänkningstillstånd för stadens nöjes- och matställen. Programmet antogs av kommunstyrelsen på Gotland vintern 2003 började genomföras sommaren 2004.

10-punktsprogrammet har arbetats fram av en grupp bestående av representanter från ledningskontoret, miljö- och hälsoskyddskontoret, tekniska förvaltningen och social- och omsorgsförvaltningen. Efter varje sommarsäsongsslut, görs en genomgång av programmets effekter. Åtgärdsprogrammet har reviderats och i sin nuvarande form innebär det:

1. En restriktiv tillämpning vid bedömningen av restaurangers serveringstid efter klockan 01.00.
2. En skärpt och utvecklad alkoholtillsyn utifrån gjorda riskanalyser. Till exempel bedöms försäljning av sprit i litersflaskor (helror) och så kallade skumparty, strida mot alkohollagstiftningens syften. Anonyma alkoholinspektörer kontrollerar att restaurangerna sköter sina åtaganden. Dessutom har samverkan mellan polis

Aftonbladet Söndag skriver om den stökiga visbysommaren (2003-08-03)

och kommunens förvaltningar utökats.

3. Ett ökat samarbetet runt ungdomsturism mellan Gotlands kommun och kommunerna och länsstyrelsen i Stockholms län samt en utökad samverkan mellan berörda sociala myndigheter.

4. I kommunens yttranden till polismyndigheten, i ärenden om offentlig markanvändning för uteservering, villkoras ett ordningskrav, såväl på som i omedelbar närhet av serveringen.

5. Stadsvärdar kompletterar polisens arbete under vecka 27 till 32, genom att se till att den lokala ordningsstadgan efterlevs i stadens parker. Bland annat informerar stadsvärdarna om förbudet att dricka alkohol på offentlig plats. De ska också övervaka att ordningsstadgan följs och aktivt arbeta för att förebygga skadegörelse och nedskräpning.

6. En översyn gjordes ursprungligen av hamnordningen, de lokala ordnings- och säkerhetsföreskrifterna, för Visby hamn och av markupplåtelsen i hamnen. Syftet var att förebygga störningar från båtfester i gästhamnen. Inga ändringar har genomförts.

7. En översyn av linjebussarnas nattrafik genomfördes 2003. Frågan som initierade översynen var om nattrafik kunde förbättra ordning och trygghet i och kring Visby innerstad. Men tekniska nämnden fann att nattrafik inte var lösningen på problemet.

8. Den fysiska miljön och möbleringen inklusive belysningen i Visby har anpassas kontinuerligt, ur ordnings- och trygghetssynpunkt. Prioriterade områden är Almedalen, Stora Torget och området närmast utanför Österport. Säkerhetsåtgärder har också genomförts i hamnområdet.

9. För att minska ljudstörningarna från barer och krogar i Visby gäller lägre tillåtna ljudnivåer från klockan 22.00, i stället för från klockan 24.00, som tidigare tillämpats. Det innebär att högtalarmusik eller live-framträdanden inte kan framföras utomhus efter klockan 22.00. Till de verksamheter som uppenbart missköter sig kan vite utdömas efter tillsyn, även upprepade tillfällen.

10. Socialtjänstens förstärkta ungdomsgrupp fältarbetar kvälls- och nattetid under vecka 27 till 32. Det betyder

Varannan vatten är namn- och bildskyddad av Gotlands kommun

**när du skall ha
picknick i Visby**

Läs det här!

Stadsvärdarna informerar med hjälp av broschyrer

att ungdomsgruppen ska arbeta med uppsökande verksamhet bland unga i åldrarna 13 och 21 år över hela Gotland. Målet är förebygga förebygga droganvändande, misshandel och brottslighet och att se till att ingen far illa.

Kampanjen Varannan vatten

I samband med arbetet med 10-punktsprogrammet insåg också Gotlands kommuns folkhälsoteam att en del av lösningen på sommarproblematiken är att minska berusningsdrickandet. Med kunskap och information går det att ändra attityder och beteenden. Så föddes informationskampanjen: Varannan vatten. Kampanjen är framtagen av Gotlands kommun i samarbete med Alkoholkommittén, Polismyndigheten, Destination Gotland, Gotlands Turistförening och Systembolaget.

Målgruppen för budskapet är män och kvinnor i åldrarna 18-40 år. Den visades för första gången i Visby sommaren 2004 och sprider budskapet om att dricka alkohol på ett smart sätt, nämligen att både dricka mindre och klokare. Det handlar inte om några pekpinningar, utan i stället framför kampanjen de positiva effekterna av att inte dricka för mycket. Till exempel att man blir attraktivare, har mer koll, orkar mer, har roligare och mår bättre, både samma dag och under morgondagen. Budskapet har spritts genom affischer, banderoller och annonser press och på internet och på Gotlandsfärjornas TV-monitorer.

Andra följer efter

Kampanjen har mötts av ett positivt gensvar bland både medborgare i allmänhet, politiker, lokalt näringsliv och av ordningsmakten på Gotland. Andra parallella alkoholinformationsinsatser som görs av andra, hjälper också till med att ändra attityder och beteenden. Till exempel Festmetoden, som görs av Alkoholkommittén.

I Systembolagets omfattande kampanj IQ, lyfts Gotlands kommuns arbete med kampanjen Varannan vatten och 10-punktsprogrammet fram, som goda exempel för att förebygga eller minska alkoholrelaterade problem. Varannan vatten har fungerat som en inspirationskälla för andra kommuner som vill arbeta för lägre alkoholkonsumtion. Kampanjen har nämligen

Kampanjen Varannan vatten vill få folk att dricka på ett smartare sätt

10-punktsprogrammet är projekt nummer 8 i Systembolagets IQ-kampanj

också testats i Göteborg sommaren 2005, under festivalen Göteborgskalaset. I en telefonintervju fick 400 kalasbesökare tycka till om kampanjaktiviteten i efterskott och den fick överlag gott betyg: 3,8 av 5 möjliga. Även Örebro satsar på Varannan vatten under fyra sommarveckor år 2006. Och Karlskoga är också på gång med projektförberedelser.

10-punktsprogrammet och Varannan vatten har haft effekter

Gotlands kommun, myndigheter, länsstyrelsen, polisen och näringsidkare är överens om att de samlade insatserna, i kombination med tydligt och enat politiskt budskap, aktivt bidragit till att få ett lugnare och tryggare Visby efter sommaren 2003. Effekterna av 10-punktsprogrammet och Varannan vatten har gjort att det blivit nyktrare på stan och att berusningsgraden är lägre på krogarna. Och det långsiktiga arbetet fortsätter. En kontinuerlig dialog pågår mellan Gotlands kommun och berörda parter. Gotlands kommun har varumärkesskyddat Varannan vatten hos Patent- och registreringsverket.

Vill du veta mer?

Kontakta Håkan Jonsson, folkhälsostrateg, Gotlands kommun, tel: 0498-26 90 17, e-post: hakan.jonsson@gotland.se

Örebro satsar också på kampanjen Varannan vatten. Foto: Örebro kommun